

CONTIMPORANUL

Silberman la noi

I. VINEA

De pe urma d-lor Ion Brătianu și A. C. Cuza, tânărul Jacques de Lacretelle, a tras cel mai mare folos. De multă vreme, un roman, în original sau în traducere, n'a cunoscut, în lumea rară a cetitorilor noștri, un mai desăvârșit succes. Povestea lui „Silberman“ a trecut aproape simultan, prin trei ediții. Revista „Clopotul“ a dat pe larg cele dintâi expuneri și fragmente, „Facia Literară“ și editura Calafeteanu au publicat romanul în întregime. Versiunea franceză a dispărut din librării — La Paris și în câteva metropole cosmopolite, vâlva e aproape aceeași. Și tocmai această vâlva explicabilă prin titlul, care sparge granițele, al romanului, trimis de un catolic și de un feudal galic, Israelului de pretutindeni, înlătură discuția, inutil de literară în negoțul cărților, asupra valorii operei, asupra scopului și influenței ei. În treacăt deci, însemnăm, pe ultima copertă, impresia de retorică ușoară, de patetism la îndemâna oricui, de banală transcriere lipsită de adevăr, a tipului și a evenimentelor. Stilul lui Lacretelle e fără tăis, e fără comori. Poate de aceea cetitorul lunecă lin și vertiginos deasupra, ca pe un polei.

Scritorul, a dat o lovitură de tiraj și de notorietate. Se așează într-o poză diferită și mai sobră pe primul plan al bălucului de cărți lângă frații Tharad, lângă Pierre Bénéoit sau lângă Norbert Jacques. Nu va fi însă în relații de prietenie literară, în ciuda auspiciilor prestigioase ale Noului Reviste Franceze, cu Valéry Larbaud, cu Léon Werth, Paul Morand, Jean Cocteau, și nu va sta lângă dispărutul și marele Alain-Fourrier, — și vorbim aci de reprezentanți doar de — ai ultimei Franțe. Intențiuni filosemitice sau dimpotrivă, nu căutăm căci nu sunt necesare și nici nu se găsesc. Tocmai de aceea ne supără zelul colegilor noștri de a utiliza tocmai pe „Silberman“ în fața opiniei noastre ca fiind un exemplu de guvernamentale și a canaliei antisemite. „Silberman“ are pe alocuri, și în pasajele cele mai importante, un ton de pledoarie melodramatică.

Adevărurile de acolo s'au spus cu mai multă vehemență și eficacitate. Nu arătați lacrimi norodului incult și nesimțitor asupra căruia răstimpul sălbatec al războiului, apasă. Cetirea lui Silberman poate cel mult sugera d-lui Cuza reflecția că de vreme ce asemenea întâmplări au fost posibile în Franța, ele sunt cu atât mai la locul lor cu agravările de rigoare, în România. Și de vreme ce Silberman a fost constrâns de vrăjmășia catolică și de propriu-i desgust să părăsească Franța, cu atât mai de grabă trebuie isprăvit el din pașălucul omului dela Florica și din circuitul măscăriciului dela Iași. Cu greu putem crede că nenorocirile Silbermanului francez, urgisit de colegii latini, de profesori absolvenți ai școlii normale superioare, ar putea înduioșa pe micul huli-gan dela noi, de-abia deprins să articuleze în limba maternă „Jos Jidani!“. Pentru ca Silberman să fie încolțit fățiș a trebuit un pretext, căderea părintelui sub o învinuire infamantă. La noi era suficient ca Silberman să se cheme Silberman, pentru a justifica toate loviturile și toate înjosirile, în școală, în cazarmă, la universitate și în mai apoi. Deunăzi, după relatările tuturor ziarelor, un Silberman a fost prins în cafenea la Cluj de către câțiva delegați de-ai tinerimei culturale a localității și ras fără săpun, spre hazul boturilor rânjite și a căror schimonosire de ură tinde să salveze neamul. Nimeni nu l-a întrebat pe cel încăput pe mâna bărbierilor cu cocardă, dacă tatăl său e pus, într'un fel sau altul, sub urmărire. Deunăzi însă, întâlnind în București pe adevăratul, pe tipicul Silberman român, pe un tânăr ziarist ieșan, figura eroului lui Lacretelle și micile vicisitudini ale soartei lui, îmi păru și mai palidă. Calvarul lui, un biet mușuroi, crucea lui, o împletitură de lemn de trandafir. Ziaristul meu înfruntase încă din școală hohotele și mizeriile micilor maimuțoi din cari făceam parte. Încurajați de complicitatea lădăranilor nepregătiți depe catodă. Părintele lui Silberman n'a fost încuțat pe nedrept, căci plecase în America. Vina fiului era mult mai mică și grijile lui precoce, mult mai grele. L-am întâlnit pe Silberman, în 1916, ca otaș, pe vremea companiilor de sacrificiu ordonate de generalul Prezan. Porunci strașnice îl puseseră sub supraveghere. Sistemul constă în a-l muta din trei în trei zile dela un corp la altul, cu

Stan Gurău, Xilografie de Marcel Iancu

arestări și interogatorii neașteptate, pe drum, și cu amenințarea de a i se începe un proces rapid sau o tentativă de fugă, pedepsibilă, pe loc, cu împușcarea. Silberman, care în adolescența lui făcuse conferințe la șezătorile muncitorești, a suportat cu nervi de sârmă teroarea istovitoare, închiziția feroce a lui Prezan. Avera i se rechiziționă. Copii lui creșteau acasă, cu aceste povești, spuse de mama lor, în loc de basme. Se iscăli pa- cea dela București, Silberman fu dintre cei cari ceru ancheta în privința nepregătirii războiului și de aceea fu acuzat de a fi înlesnit operațiile armatei inamice și osândit, după o detenere nesfârșită, la închisoare. Obținu grațierea, și prin aceasta, mărturisirea nevinovăției lui, căci grațieri nu se dau trădătorilor. Intors în Iași, studenții îi pătrund în casă. Silberman trage un foc în aer. E arestat și condamnat la șase luni. Altădată studenții îi opresc trăsura, noaptea, îi deshamă caii, îl înconjură cu faclă aprinse și-l poartă în obiote prin tot orașul, dimpreună cu soția lui, leșinată pe perini, până ce, după câteva ceasuri de desfățare, când tineretul generos se sfătua cum să-l lungeze, poliția pune în sfârșit capăt ceremoniei. Silberman n'a înebunit nici de data as-

ta. Inzestrat cu o putere de suferință hereditară, el adăogi experiența lui, fondului de rezistență al rasei. Copiii cei doi vor răbdă înzecit fiți siguri. Vor îndura tatuajuri, rasuri fără săpun, atacuri, și poate fricțiuni cu untdelemn fierț, trageri în țepă și jupuiți de vii, fără cea mai ușoară neurastenie. Cași Silberman — tatăl își vor continua muncă, își vor pregăti mușchii în contra agresiunilor. În ultimele dezordini, el primi, în toiul nopții vestea că averea întreagă îi fusese devastată și nimicată cu concursul poliției prevenite, de huli-gani. Femeile din locuință isbucniră în plâns, ca la mort. Silberman, ruinat, cu conștiința într-o clipă închegată, că nimeni nu-l va despăgubi, ceru, printr'un semn, tăcere. Apoi, pe un petec de hârtie, își aplecă ochelarii, fața de culoarea sturului tânăr, ciocul de bolșevic, și-și începu articolul pe a doua zi. Cerea sprijinul moral al populației de ordine și de civilizație din oraș.

Și acum, când guvernul României-Mari, prepară primele pogromuri, printr'un salt înapoi de mai multe secole, înlesnit de desculturalizarea ultimei generații, Silberman e mai entuzias și mai puțin ca oricând decis să plece. E datoria noastră, îmi zice, să rămânem alături de voi, în acțiunea

Cântec simplu

Pentru Jem Ouhe

Cum dormi, printre gutuie pe care creșe furnicii, ai ochii tare limpezi, genunchii tare mici suflet, cât o mireasmă proaspătă ei gălbuie și pielea, cum e pielea cea linsă, de gutuie. Dacă ai rămâne goală pe scândură dormind așa crede că-i o grindă, unde vierii prind când ziua-i încă bine bălană și e toamnă, strugurii cei mai rumeni de tămâios și coarnă. Dacă prin geam, lumină curată ar fi nins, rumen, pe carnea tare și coaptă dinadins, o, așa fi vrut atuncea, în casa mea săracă, să ncu cu lacăt toamna care-a venit și pleacă.

1921

B. FUNDOIANU

În loc de cronică teatrală

Despre actor și critică

Critica teatrală este complet inutilă.

Originea ei este lipsită de puritate: clevetirea și bârfeala i-a fost începutul.

Înțelegă în sensul ei primar era profitabilă: pregătea claca care susținea sau distrugea fama actorului în fața publicului, acest spectator veșnic mințit.

Este știut: gloata este un gogoman admirabil! Acceptă tot ce-i dai și nu cere decât un singur lucru: abilitate, în strecurarea porcăriei pe care o înghițe.

Claca cunoaște lucrul acesta și șefii ei făceau o critică constructivă folositoare în comparație cu a cronicarului actual.

Actorii fiind susceptibili și inculți sânt afectați de câte ori li se pomenește numele.

Are să înțeleagă într-o zi actorul, că critica teatrală este ceva inutil, și are să înceteze să se gudură draguț, în fața cronicarului, iar actrița să-și mai vorbească de parfumul pe care știe să-l imprăștie nervii ei suprasensibili?

A fost vr'un actor care și-a modificat „concepția” unui rol grație criticii? Se găsește, unul măcar, ca exemplu, care s'a lăsat de teatru fiindcă un cronicar i-a cerut aceasta?

Ultimele evenimente din teatrul bucureștean dovădesc contrariul.

Actorul este un individ prea infatuat și sigur de puțințele lui, ca să asculte și să se supuie unei opinii cinstite. (Opiniunile sunt pentru actor cinstite numai când îi convin).

Actorul nu poate juca orice rol, ci numai acela care convine mijloacelor lui.

Dacă interpretează rău rolul, cronică ta, oricât de probă și amănunțită va fi, nu va putea schimba nimic din „concepția” lui. El așa poate să-l joace.

Concepție nu există ci numai temperament, nervi și compoziție.

Și atunci?

Temperamentul și nervii nu se pot nici modifica, nici acumula, iar compoziția e mărginită de tehnică și cultură.

Temperamentul și nervii sânt în afară de posibilitățile dorinței noastre, cerem însă actorului excesiv, tehnică și cultură: avem însă groază de actorul literalizat, pe care îl socotim bun totuși pentru festivaluri.

Actorul este cel dintâi care citește cronicile: am întâlnit într-o dimineață pe unul la orele opt și jumătate, cu zece gazete în mână; jucase seara și nu dormise sărmanul toată noaptea.

Hotărât! actorii rămân actori chiar când părăsesc scena. Și este bine! dacă ar avea sentimentul ridicolului, n-ar putea juca.

Susceptibilitatea feminină a actorului întărește mușchii criticului! Cine nu s-ar simți flatat când ar ști, că el poate „omorâ somnul”?

În afară de actor și claca din jurul teatrului, nimeni nu citește ce se scrie despre teatru. Afirmația noastră nu-i mărginită de „linia Clemenceau”.

Actorul n-are să priceapă niciodată lucrul acesta, fiindcă el are un singur vis: aplauze la scenă deschisă.

Unul îmi spunea într-o zi: „Eu care am avut aplauze la scenă deschisă...” Era așa de grav și mândru! Niciodată n-am văzut o melancolie mai tâmpită și un om mai fericit ca acest cobotin.

Directorii, de teatru, odată cu obligația de a lăuda porcăriile fără discuție pe cari le prezintă publicului, ar trebui să impună ziarelor, un lucru esențial: să nu scrie mai mult de zece rânduri. Atunci publicul care citește duioasele fapte diverse

ar citi și notele de teatru.

Totuși cronicile teatrale pot fi interesante: atunci când cel care le scrie aplică principiul impresionist al lui France „Je parle d'Hamlet à propos de mon moi”. Atunci însă, cronicarul face literatură pe o temă dată, care spre deosebire de ceilalți spectatori, îl excită fantezia. Așa înțelegă cronică poate interesa și fi profitabilă celor care se indeletnicesc cu citirea literaturii din ziare și reviste.

Mai poate fi folositoare cronică când scriitorul ei poate să ajungă directorul unui teatru.

Dacă ni s-ar cere nouă să alegem un director de teatru am căuta un om de gust cu simțul familiei dezvoltat.

T. Bobeș

Un adevărat liberal

O eșire senzațională din rândurile frontului unic al partidului liberal. D. Istrate Micescu, un arhitect al confreriei, face un pas înainte sau înapoi — nu se poate cunoaște niciodată domiciliul doctrinei Brătianu pe scara ideilor — pentru ca să destăinuiească opiniei publice că nu admite principiul noii Constituții, exprimat cât se poate de bine, în articolul care prevede confiscarea subsolului în folosul Statului... După unii cunosători, soarta d-lui Micescu în urma acestui act temerar e pecetluită. Lucru puțin îngrijitor credem noi, pentrucă lumină în care-l pune numai încercarea de a avea o părere în noaptea disciplinei liberale, ni-l prezintă ca pe o persoană demnă de o soartă mai bună...

Dar Infrațiuinea d-lui Micescu nu constituie cum ar părea un simplu act de răzvrătire al unui nemulțumit, așa cum au fost notate, numeroase, în matricula d-lui Vintilă Brătianu.

Declarațiile sale cari au stârnit senzație prin tonul precis și prin încheierea lor: „naționalizarea subsolului — o primejdie politică” care poate fi interpretată ca apucarea Taurului de coarne, merită o altă atenție și cercetare de cât aceea a curiozității de cafeana. Revolta d-lui Micescu ne descoperă un fapt îmbucurător, trist pentru un credincios și cinstit liberal.

Partidul de logofeți verosi și de târgoveți tenaci care a luat succesiunea ultimilor latifundiați, organizația politico-economică care în răstimpul de cincizeci de ani s'a servit cu o inteligență tot atât de necontestată pe cât de scelerată, de aducerea regelui Carol în țară, de războiul dela 1877 ca și de cel dela 1916, pentru ca să-și umple prestigiul în folosul patrimoniului material, partidul care a împlinit un gol în civilizația noastră începătoare, cu o burghezie rapace, neîndurată, ignorantă, lipsită de orice interes ideal, face astăzi, abia ajuns în culmea puterii, o greșală catastrofală, ireparabilă: atacă dreptul de proprietate, consfințit de însăși practicele lui. În structura alcătuirii noastre sociale statul pe care-l formează acest partid, se deplasează ne spune d. Micescu. Linia lui răbufnește în sus, încalcă pe cele de jos, ia poziții curmezișe și neconforme cu esența-i — terenul începe să alunee, flora și fauna cari s'au dezvoltat din grăsimile lui sunt amenințate să fie înghițite de crăpături.

Sincer revoltat atuncea când întrevește în operația de naționalizare a subsolului, un nou mijloc de presiune în viața politică a țării, pentrucă d-sa cunoaște bine și intențiile și procedeele partidului său, d. Micescu ne apare și mai sincer, și mai demn de considerația ce se cuvine unui soldat credincios ori unde ar lupta, când se ridică cu toată puterea în contra violării principiului de proprietate, tocmai de către liberali, D. Micescu e în primul rând alarmat de pericolul în care se află însăși clasa din care face parte și asta pentru că din copilărie îi împărtășește și convingerile și interesele.

Liberalul acesta cinstit înțelege ca partidul său să păstreze o atitudine corectă și demnă pe terenul drepturilor burgheziei, cari singure îi justifică existența.

D. Micescu, o conștiință curată și un creier clar văzător, are dreptate.

Am fost cei dintâi cari acum un an când teoreticianii liberali strecurau timid dar abil ideea acestei „noi revoluții”, am dat alarma noului pericol. Spuneam atunci că punctul acesta de program socializant nu poate fi înfăptuit de oligarchie, pentrucă e în flagrantă contradicție cu structura și telurile ei și că revendicarea aceasta scumpă democrației va fi intenționat compromisă de interesele Clasei stăpânitoare. Adăugăm astăzi pentrucă reforma aceasta se prezintă în cadrul unei constituții reacționară și tiranică care denunță tocmai slăbiciunea oligarchiei, că naționalizarea subsolului, va dizolva însăși esența și va sgu, dui alcătuiră partidului liberal.

D. Micescu neliniștit de acest adevăr pe care-l simte, făcând în aparență un act de indisciplină, probează cu bravura sa că e un adevărat patriot liberal. D-sa încercă să arate d-lui Vintilă Brătianu că violarea proprietății însăși violarea ființei însăși a partidului pe care-l încarnează.

D. Micescu poate să fie pasibil de o pedeapsă disciplinară dar ca și eroul lui Hugo, merită cel puțin o decorație.

SINBAD

George Coșbuc

Pe atuneci scrisul românesc trăia din împrumut și fățarnicie deslușită pe înțelesul tuturor: tradiție eminesciană.

Cu poemele lui George Coșbuc, versul românesc intră în matca lui băstinașe, săpată de graiul puternic și plin al cântecelor populare.

Odinioară, Eminescu trezise jalea doinelor noastre și „ecoul străvechilor codri” (precum romanticii germani treziseră umbra cântăreață a bătrânelor catedrale gotice).

Urmașii bătătoriră apoi poteca întinsă de dânsul, dar fără să se apropie de miezul artei lui unice.

Coșbuc vine pe alt drum, de pe alt tărâm și împotriva modei. Scrisul său e talmăcirea pentru cărturari a veseliei sprintare, sătești, în care răsună duioșia și gluma înțeleaptă. Ritmul gamelor lui e al șoselelor care șerpue peste dealurile țării iar anecdota lor simplă ca o cimilitură.

În vorba meșteșugit pusă în frază mai niciodată de prisos găsește frăgezimi de căpșune coapte și trănicia bolovanilor pe care nu-i sparge plugul.

Slava, privește de basm idilic și nevinovat, praznicele, feții frumoși țărani, domnițele cu carințe și mijlocul străns în brâu sunt de pe plaiurile noastre, îi recunoaștem bine așa cum recunoaștem în zugrăveala bătrânelor bisericuțe țărâna sfioasă care a fost luată ca chip pentru Maica Precista de meșterul zugrav, ori pe flăcăul luat ca chip pentru sfântul investmântat în zale.

Întârziată au pășit pe urma lui Coșbuc, i-au urmat versul săltăreț, dar glasul lor suna ca o talancă spânzurată într-o clopotniță.

Vremea i-a troenit sub uitare ca și pe eminescieni...

ION CALUGARU

„NOI” revistă futuristă, Director E. Prampolini Roma.

„STURM” arta abstractă, Director H. Walden Berlin.

„DE STYL” arta constructivistă, Director: Theo v. Doesburg, Anvers.

„FARBE, U. FORM” revistă modernă, Director: Dietrich, Berlin.

„391”, Director Picabia, Paris.

L'ESPRIT NOUVEAU: Director, Ozenfant - Jannert, Paris.

„RONACHE d'ATTUALITA” Director: Braggioli Roma.

Pentru abonamente a se adresa administrației „Contimporanului”.

MA revistă activistă Viena.

VALORI PLASTICI Dir: M. Broglio Roma.

L'OBJET arta internațională Berlin.

Cronica literară, cu începere dela acest număr, o va scrie d. F. Aderca. Domnii editori și autori cari doresc a li se anunța și recenza lucrările sunt rugați a trimite câte un exemplar cronicarului nostru: str. Gândului 7, București.

În numerile viitoare ale „Contimporanului”: Corneliu Moldovanu, N. Davidescu, Victor Efimiu, I. Minulescu, Camil Petrescu, Hortenzia Papadat-Bengescu, Gh. Brăescu, E. Lovinescu, Demonstene Botez, Ionei Teodoreanu, Camil Baltazar, etc.

Revista „Clopotul” neputând din motive tehnice apărea săptămâna aceasta, abonații ei vor primi în schimb „Contimporanul”.

Poemul „Foamea la Volga” publicat în numărul nostru trecut se datorește poetul bolșevic Mayakovsky și l-au tradus dintr'una din revistele revoluționare ruse cari apar la Berlin.

Banca Română de Comerț și de Credit din Praga

Soc. Anonimă capital Lei 40.000.000 deplin vărsat

Str. Lipsani, 2 — Telefon 1510

Reprezentanța Băncii de Credit din Praga, Praga cu sucursale externe Belgrad și Sofia

Bănci Afiliate

Brăila: Banca Poporului, — Constanța: Banca Constanța, — Giurgiu: Banca Dunărea, — Iași: Banca Română de Comerț din Iași

Viena: Commanditgesellschaft Gerthold Storfir & Co. I. Schottenrin, 8

Face toate operațiunile de bancă pentru țară și străinătate.